

Casper Ryttergaards tale ved Jenlefest

Taler

Caspar Ryttergaard
Direktør for Kulturmødet på Mors

Dato

9. august 2026

Sted

Jenle, Jenlevej 6 7870 Roslev

Omstændigheder

Casper Ryttergaard holdt årets kulturelle tale ved Jenlefesten. Signe Munk holdt den politiske.

1

Kære venner. Tak for invitationen. Tak for præsentationen. Det er en stor stor ære at få lov at holde tale netop her.

- 5 Ikke blot at være den næste i en flot, flot række af kulturelle og politiske talere. Sikke et persongalleri at være iblandt, men jo også her, altså her på Jenle, til Jenlefesten, historien, traditionen, arven, stedet, forpligtelsen, ansvaret, at holde en umistelig gave i hævd, kan godt fylde én med en vis ydmyghed overfor opgaven, men også med en kæmpe kæmpe glæde. At være blandt venner. At føle
- 10 sig ikke bare velkommen og på tålt ophold. Men også at føle sig vedkendt. Mærke at man vil kendes ved hinanden. Og kendes på hinanden.

- Jeg står her i dag som repræsentant for Kulturmødet Mors** – et af de mange folkemøder som er skudt op i Danmark de seneste årtier – og som i år
- 15 fejrer sin 13 års fødselsdag og efterhånden har kunnet gå og stå selv i mange år; og sidste år var for os et rekordår med mere end 37.000 gæster fordelt over tre dage. Arrangementet bød på over 700 samtaler, koncerter og kunstoplevelser med deltagelse af 200 organisationer og 1.000 markante stemmer.

- 20 Men som alle ved er kulturens målestok ikke kvantitet men kvalitet. For det vigtigste er ikke at vi er store, men at vi har kvalitet. Men hvad er da vores målestok? Med hvem sammenligner vi os? Fra hvem henter vi næring og visdom. Ja, hvem skylder vi i grunden vores eksistens?

- 25 For der har været folkemøder før os. **Sten Steensens Blichers folkemøder i 1840'erne** på Himmelbjerget står som alle folkemødernes moder. Grundtvigs vennemøder i 1860'erne. højskolebevægelse, andelsbevægelse,

30 arbejderbevægelse, sogneråd, menighedsråd, byråd, foreningsliv, stemmeret, demokrati og folkestyre. **Hal Koch** løb – tror jeg – åbne døre ind, når han i efterkrigstiden sagde at demokrati ikke bare skulle være en styreform, men være en livsform.

35 For demokratisk var den danske livsform vel allerede, igennem det jeg vil kalde **den danske folkemøde-tradition** og et slående eksempel på det, var **de store alsang-stævner** som opstod kort efter den tyske besættelse. Disse stævner hvor folket mødtes, samlede sig og sang. Der blev sunget salmer, folke- og fædrelands-sange der fortalte os hvem vi var og hvorfra vi kom. **Jeppe Aakjærs sange var altid på repertoiret.**

40 Og her kan jeg ikke lade være med at tænke på **Benny Holst's skønne sang *Julies Sprog*** hvor han jo digter, at: ”det er lettest at holde et folk i skak, som slet ingen sange har”. Men Danmark kunne jo netop ikke holdes i skak for vi havde sange, og vi sang dem til alsangstævnernes folkemøder, som jo i grunden
45 fortælle os hvad folkemøderne yderste grund er. At give os bevidsthed om hvad frihed er og give os redskaberne til at værne om friheden og visdommen til at give friheden videre til vores børn. Og derfor mødes vi og derfor må vi mødes. Som Benny Holst i samme sang digter videre: ”det sprog vi har talt trænger til at fornyes – vi må lære det gamle igen.”

50 Ja, vores sprog som jo aldrig kun må bestå af gentagelser, for så storkner det og bliver kraftløst; men samtidig at vi ikke må glemme vores udspring, vores kilde vores arv – alt det som gav os sproget. Så for at fornyes må vi lære det gamle og lære af det gamle for ellers bliver vi rodløse, og vi ved alle uden rodnet visner
55 man og forgår.

Derfor folkemøder og derfor folkemøder som kigger både tilbage og kigger fremad. Og her står **Jenlefesten** for mig som noget helt særligt. Ikke bare fordi vi er naboer på hver sin side af Limfjorden. Men fordi Jenlefesten,
60 med sin historie, der strækker sig tilbage til de første markfester ved Åkjær i 1908 - står som et af de oprindelige folkemøder. Men så også fordi Jenlefesten jo formåede at genopstå. Efter naturlig pause efter Aakjærs død i 1930, genopstod Jenlefesterne igen fra 1980 med bevidstheden om, at for at vores sprog måtte fornyes, måtte vi lære det gamle igen.

65 Så når vi vil vide hvad et folkemøde i grunden skal være og er i sin substans – det

70 som vi vil måles på - da kigger vi på arven fra Jenle – og derfor er det, som
direktør for Kulturmødet Mors, også bevægende for mig at stå her, midt i sit
ophavs fineste have.

I Kulturmødet Mors grundlag, i de visioner vi har formuleret som skal være de
byggesten hvorpå vi rejser vores folkemøde, har vi skrevet:

75 Kunsten og kulturen er det fundament, som vi står på, de fællesskaber, vi indgår
i og den kraft, der kan sparke os i nye retninger. Det er med kunsten og
kulturen, at vi bliver klogere på verden, bevarer nysgerrigheden, modet til at
stille kritiske spørgsmål og inspiration til at tænke kreative løsninger på
morgendagens udfordringer.

80 Jeg blev i øvrigt helt vildt glad da jeg så at man havde lavet et AI-genereret
program hvor man efter sigende skulle kunne føre en samtale med selveste Jeppe
Aakjær ham selv. Jeg blev glad fordi det fortæller mig at her vil vi ikke være
bange for den nye teknologi, vi vil ikke være bange for fremskridtet og for
85 fremtiden.

Men også fordi jeg ved at i dette selskab vil vi ikke være blinde. Vi vil også
have lov at være skeptiske; vi vil have lov at stille spørgsmålet og måske endda vil
stille spørgsmålet direkte til den AI-generede Aakjær: ”hvilke mennesker
90 kommer i klemme og hvem overser vi i vores fremskridts iver.” Jeg tror at har vi
det spørgsmål med og er vi lydhøre for svaret, så vil jeg have det med den ny tids
kunstige intelligens som salig Svend Auken udtalte han havde det med
markeds kapitalismen: ”det er en vidunderlig tjener, men en forfærdelig herre.”

95 Jeg har dog ikke selv prøvet det endnu. Kender I det? Jeg er var faktisk lidt
usikker på hvad jeg ville spørge Jeppe Aakjær om. Tænk hvis han synes det var
dumme spørgsmål jeg stillede. Jeg kunne selvfølgelig have spurgt om han ville
hjælpe mig med den tale jeg nu her holder. Men jeg har besluttet mig for at
vente. For jeg tror faktisk ikke han ville hjælpe mig med denne tale. Udover én
100 ting; Jeg tror hr. Aakjær ville sige til mig: Hr. direktør, eller måske bare Caspar,
det handler ikke om hvad jeg vil sige, eller hvad Grundtvig eller Blicher, ville
sige, men hvad vil du sige; for hvad har du på hjerte? hvem brænder du for?
Hvem ser du er i nød? Hvem er du selv? Ved du hvem du er? Ved du hvor du vil
hen? Har du nogle drømme og ideer for det her samfund. For dit land. Skatter
105 du din historie? Skatter du den jord hvorpå du står? Ved du hvem dine forfædre

er? Ved du, at du selv bliver forfader til kommende generationer. På hvad vil du kendes?

110 Men han ville ikke fortælle mig hvad jeg skulle sige og mene; jeg ved ikke engang om han ville vente til jeg havde formuleret et svar; **men han ville være glad for at jeg tog udfordringen op. For det tror jeg, er det vi skal – som folkemøde-institutioner**, ja og som privatpersoner; tage udfordringen op, og turde svare på spørgsmålet: **På hvad vil vi kendes?**

115 Judith Butler, den amerikanske banebrydende kønsforsker siger om denne bevidsthedens og selvbevidsthedens mulighed: “Jeg er ikke dig, men jeg kan ikke tænke mig uden dig. Du er ikke mig, men jeg håber, du ikke kan tænke dig uden mig.”

120 Og som direktør for Kulturmødet Mors, så kan jeg sige, at ”vi er ikke Jenlefesten, men vi kan ikke tænke os selv uden Jenlefesten. Og Jenlefesten er ikke Kulturmøde Mors, men vi håber, at der kommer en dag hvor Jenlefesten siger, at den heller ikke kan tænke sig selv uden Kulturmødet Mors”.

125 At vi ikke kan tænke os selv uden hinanden. At vi kun er til i kraft af hinanden. At turde vide man har sin egenart, men at man kun har sin egenart i kraft af den anden. At alle vort lands mange folkemøder kun er til i kraft af hinanden.

130 For siden Jenlefesten første gang så dagens lys er mange kommet til. Tænk blot på dette lands mange festivaler. Festival som vel i grunden er et andet ord for folkemøde. Eller vores tradition for optog og demonstrationer. Som så også spejler sig i andre landes folkemøder, festivaler, optog og demonstrationer

135 For vi har en fællesnævner, når vi mødes; for når vi synger, når vi taler og samtaler, diskuterer, demonstrerer, illustrerer, udtrykker og skaber, da lever vi også de friheder i praksis som **er vor fælles arv og finere end guld**, vores ytringsfrihed, vores religionsfrihed, vores forsamlingsfrihed, vores foreningsfrihed!

140 Derfor er det også et angreb på alle folkemøder, når en islamistisk terrorist kører ind i den nyligt afholdte Pride Parade i Berlins folkemængde. For det er et angreb på ytringsfriheden, religionsfriheden, forsamlingsfriheden,

foreningsfriheden og på alle de frihedsrettigheder som et folkemøde er gjort af i arven fra Blicher, Vennemøderne, Jenlefesten, Alsangen, festivalerne, og paraderne ...

150 Derfor må vi også fra det ene folkemøde til det andet sende en særlig hilsen til Pride Paraden i Berlin, til ofrene – de døde og de sårede - og deres pårørende; og derfor også en særlig tanke til den snarligt kommende parade i København som samles under samme regnbueflag, som altså åbenbart stadigvæk kan antænde religiøse mørkemænds flammende had.

155

Men også det lærer os noget. **At det betyder noget disse folkemøder.** At vi betyder noget. At mørkemænd vredes, betyder at det virker, ja at folkemødet er livsvigtigt, ja er livsnerven i vores frie samfund; så derfor også en hilsen til at alle de folkemøder og festivaler, de løber af stablen og afholdes året rundt og i disse uger – **vi er ikke ens, men vi mødes i friheden, i virketrangen, i nysgerrigheden, i talerne, i sangen, i skabertrangen, i kulturen:** ”Vi er ikke jer men vi kan ikke tænke os uden jer. I er ikke os, men vi håber, I heller ikke kan tænke jer uden os.”

165 Men vi må ikke hvile i det blotte faktum at vi findes; vi vil kendes på vores arv, og vi kendes på at vi er, men for hvad vil vi huskes; hvilke spørgsmål står vi med i vores tid og hvad vil vi svare? Også det er folkemødernes eksistensberettigelse at udtrykke, formulere og svare på hvad denne tids særlige udfordringer er. **Ja, på hvad vil vi kendes?**

170

På Blichers tid og Grundtvigs tid var det særligt den nationale og folkelige bevidsthed der skulle vækkes og gøres levende, så selv fiskeren yderst på revet og husmanden inderst på heden kunne vide sig en del af et folk og et samfund.

175 I efterkrigstiden lærte vi at vi skulle være os selv. Væk med det nationale og med det traditionelle. Vi havde set faren ved at gå i takt. Vi havde set massemeneskets tankeløshed føre til det 20. århundredes krige og katastrofer. Så vi hyldede eneren, den kunne selv og ville selv, imens vi ventede på Godot i livets absurde teater.

180

Og det gjorde vi til den dag – og den dag synes at have været her i et stykke tid – hvor vi opdagede **at ingen jo kun er sig selv.** Kan I øvrigt huske den vidunderlige paradoksale scene fra Monthy Pthyns Life of Brian hvor

185 agitatorens forkynder for folkemængden, at de alle er individualister, hvortil en
eneste enkelt løfter stemmen og råber: ikke mig.

For selv når vi sidder i vores mest heltemodige ensomhed og tænker vores mest
selvstændige tanker, gør vi det jo i det sprog som vi fik i fødsels gave. Når vi tror
190 os allermest unikke udtrykker vi os i det medium, sproget vi har til fælles, og
som vi kun lærte at tale, fordi nogen talte til os. Ja ikke bare til os og talte med
os, ja det var i sproget, i samtalen, i mødet, vi lærte at tale og tænke, ja og det var i
sproget i samtalen i mødet, vi lærte at tale og tænke selv...

195 På Aakjærs tid blev også kravet om social retfærdighed vakt. At bonden og
arbejderen ikke bare skulle ses på med værdighed, men så sandelig også have
værdige forhold.

Til min morfars begravelse sang vi Jens Vejmand. Den betød noget den sang.
200 For os alle sammen. Men for min morfar især. Nu betyder den alt for os. Han
havde selv været vejmand. Han havde selv oplevet ilden fra arbejderbevægelsen,
der hentede indsigt, værdighed og livsmod i Aakjærs digtning.

Her oplevede vi som familie hvad Aakjærs digtning konkret havde ført
205 **med sig og hvad kulturen og den skabende kunst i grunden kan.** At lade
os se hvad der ikke før var set, at lade de mennesker høre, der ikke før var hørt og
skabe sociale forandringer, uden det krævede blodige revolutioner.

I dag er dagen, og den dag har været her længe, hvor vi ikke kun må besinde os
210 på at være et folk og en nation, for intet folk og ingen nation kan løse tidens
udfordringer alene.

Og I dag er dagen, og den dag har været her længe, hvor vi må besinde os på at vi
ikke kun kan være os selv i al vores selvstændighed. For det menneske der kun vil
215 sig selv, lyver om kilden til sit sprog og sine tanker som jo helt evident kun bliver
til i et fællesskab. Så hvor skal vi hen, når hverken nationen eller individet er
svaret på tidens spørgsmål.

Aakjærs digtning er et de steder jeg vil gå hen. For det forekommer mig at han
220 udover at være barn af den danske nation også forstod sig som jordboer og barn
af naturen. Og nok betyder Jenle ensom og alene, men I Aakjærs digtning er den
enkelte **nok sig selv, men aldrig sig selv nok**, og vi foræres det blik for den

forarmede og udsatte som kulturen aldrig må glemme

225

Ja, så jeg vil gå til folkemødet. Jeg vil gå til Jenlefesten og til Kulturmødet Mors, og jeg vil gå til Pride Parade i Berlin og København og til musikfestivaler og måske et smut på højskole. Og jeg vil vide at jeg er dansk, men også jordboer; og jeg vil vide er jeg er mig selv, men jo aldrig mig selv nok, for jeg vil vide at kun i mødet bliver vi til dem vi er.

230

Tak for ordet. Tak fordi I findes. For den kultur I har skabt og stadig skaber. At man her, ikke bare føler sig velkommen, men også mærker sig vedkendt.

235

Tak for ordet.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

240

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Festtale, Folkemødetale

URI

245

<https://www.dansketaler.dk/tale/casper-ryttergaards-tale-ved-jenlefest-2026>

250

255

260